Investeringsavgiften 1970—1971

Av assessorn Göran Atterwall

I prop. 1970:101 framlades förslag om återinförande av den 25-procentiga investeringsavgiften på oprioriterade byggnadsarbeten, som igångsätts under tiden den 7 maj 1970 — den 31 juli 1971. Förslaget var utformat efter mönster av den avgift som utgick under åren 1967 och 1968. Som motiv för investeringsavgiften anfördes i propositionen det ansträngda konjunkturläget samt att det var synnerligen viktigt att industrins investeringsplaner kunde realiseras. Industrins bruttoinvesteringar beräknades under år 1970 öka med drygt 10 %. Det strama kreditmarknadsläget, som i första hand fick ses mot bakgrund av det höga internationella ränteläget och den betydande avtappningen av valutareserven, gjorde emellertid att prioriteringen av industrins investeringsplaner måste ytterligare markeras genom en dämpning av benägenheten för mindre angelägna byggnadsinvesteringar. Riksdagen antog det i propositionen framlagda förslaget (BeU 37).

Skillnader mot 1967 års avgift

I SN 1968 s. 73—78 redovisade jag något om 1967 års avgift. Författningsbestämmelserna för 1970 års avgift (SFS 1970:99 och 100) har upprättats i huvudsaklig överensstämmelse med 1967 års förordning. Vissa skillnader föreligger dock. Omfattningen av avgiftsskyldigheten har nämligen avgränsats på ett något annat sätt.

Det allmänna stödområdet undantaget från avgiften

I prop. 1970:101 anfördes att i stödområdet som huvudsakligen omfattade skogslänen framträdde behovet av en dämpning av oprioriterade byggnadsarbeten inte med samma styrka. Stödområdet föreslogs därför undantaget från avgiften. Med stödområde avsågs det område som anges i 2 § första stycket kungörelsen (1965:101) om statligt lokaliseringsstöd. I prop. 1970:75 hade föreslagits en utvidgning av detta område. Vid bifall till propositionen skulle en anpassning av avgiftsbefrielsen till det utvidgade området ske. Riksdagen har numera antagit prop. 1970:75 (SU 103). I enlighet härmed har också avgiftsbefrielsen utvidgats till det allmänna stödområde som anges i 3 § kungörelsen (1970:180) om statligt regionalpolitiskt stöd och som omfattar — förutom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län —

av Gävleborgs län Söderhamns, Bollnäs, Edsbyns, Ljusdals, Hudiksvalls och Bergsjö kommunblock,

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-20 00:48:27

av Kopparbergs län Faluns, Borlänge, Gagnefs, Säters, Vansbro, Malungs, Leksands, Rättviks, Mora, Orsa och Älvdalens kommunblock,

av Värmlands län Filipstads, Säffle, Årjängs, Eda, Arvika, Sunne, Torsby, Sysslebäcks, Kyrkhedens, Hagfors och Munkfors kommunblock,

av Älvsborgs län Åmåls, Bengtsfors, Färgelanda och Melleruds kommunblock,

av Göteborgs och Bohus län Tanums, Strömstads och Munkedals kommunblock.

Undantaget från avgiften för det allmänna stödområdet gäller för arbete som igångsätts efter den 6 maj 1970 (SFS 1970:319).

Andra undantag från avgiften

Från avgiftsskyldighet har också undantagits kommunalt och enskilt beredskapsarbete, för vilket statsbidrag utgår enligt arbetsmarknadskungörelsen. Vidare har undantagits byggnadsarbete som är föranlett av skada för vilken ersättning utgår enligt försäkringsavtal. Dessa undantag fanns visserligen redan under 1967 års avgift i en speciell kungörelse men är nu intagna i 1 § den nya förordningen. Vidare har, i likhet med vad som gällde tidigare, undantagits byggnadsarbete, för vilket byggnadskostnaden icke överstiger 50.000 kr. Med byggnadskostnad avses den slutliga byggnadskostnaden. Detta undantag är intaget i 1 § kungörelsen (1970: 100) om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten.

Huvudsaklighetsprincipen

I 1967 års förordning föreskrevs att investeringsavgift skulle erläggas för byggnadsarbete, om arbetet avsåg bl. a. hus som helt eller till huvudsaklig del inrymde butiks- kontors- eller banklokaler. Enligt kammarrättens praxis tolkades detta så att vid nybyggnation investeringsavgift skulle erläggas, om oprioriterade lokaler utgjorde mer än 50 % av husets totala volym. Vid till- och ombyggnadsarbete samt reparations- och underhållsarbeten skulle endast beaktas de lokaler som arbetena avsåg. Regeringsrätten har dock beviljat resning i flera mål, där ombyggnad skett i hus, som till mindre än hälften inrymde oprioriterade lokaler.[1] Enligt 1967 års förordning var alltså för avgiftsplikten avgörande att den byggnad varpå arbeten utfördes till mer än hälften inrymde oprioriterade lokaler. I prop. 1970:101 anförde departementschefen att endast det byggnadsarbete som igångsätts borde läggas till grund för bedömning av om byggnadsarbetet är avgiftsbelagt eller ej. Detta innebär att om ett arbete innefattar såväl oprioriterat som annat byggande investeringsavgift skall erläggas, om det oprioriterade byggandet utgör den huvudsakliga delen, eller enligt rådande praxis mer än hälften av hela byggnadsarbetet, och denna regel gäller även i det fall att byggnaden varpå arbete utförs till mindre än hälften inrymmer oprioriterade lokaler. Enligt de nya bestämmelserna blir alltså byggnadsarbetets art avgörande för avgiftsskyldigheten.

[1] Se SN 1969 s. 212—213.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-20 00:48:27

Mervärdeskatten

Investeringsavgift utgår med 25 % av byggnadskostnaden. Någon särskild bestämmelse om hur mervärdeskatt skall behandlas har inte intagits i författningstexten. Bevillningsutskottet har emellertid berört frågan i sitt betänkande nr 37. Utskottet anför att det torde säga sig självt att mervärdeskatten skall upptas som en byggnadskostnad i de fall den avgiftspliktige, dvs. den för vars räkning arbetet utförs, inte är redovisningsskyldig till mervärdeskatt. I andra fall saknas givetvis anledning att inräkna mervärdeskatten i byggnadskostnaden.

Något om kammarrättens praxis

Då den praxis som utformats vid tillämpningen av 1967 års förordning i huvudsak också äger giltighet vid tillämpningen av 1970 års förordning tänkte jag redovisa något härom i anslutning till de olika typerna av avgiftsbelagda arbeten.

Om en byggnad *till lika del inrymmer oprioriterade och andra lokaler,* är byggnadsarbetet ej avgiftsbelagt (utslag 26.10.1967 på besvär av AB Kungsportsavenyen nr 18).

Om man avser att *riva ett bostadshus* och på området uppföra ett kontors- och affärshus, när anses då byggnadsarbetet därmed igångsatt? Kammarrätten har i utslag den 22 januari 1968 på besvär av HIFAB AB förklarat att byggnadsarbetet avseende kontors- och affärshuset får anses bliva igångsatt när arbetet med rivning av bostadshuset påbörjas.

Om byggnadsarbetet föranletts av *skada, för vilken försäkringsersättning utgått,* utgår ej investeringsavgift för arbetet även om kostnaden för byggnationen kommer att överskrida ersättningsbeloppet (utslag 25.1 1968 på besvär av hovjuveleraren Börje L. Berglund).

Om en byggnation både inrymmer *bensinstation* och barservering men barserveringen utgör den huvudsakliga delen är arbetet ej avgiftsbelagt (utslag 22.9 1967 på besvär av Svenska Esso AB).

Till *reparationsverkstad för motorfordon* räknas även verkstäder för traktorer, industri- och lantbruksmaskiner (utslag 9.8 1967 på besvär av AB Adolfssons bilaffär). Ordet motorfordon bör alltså tolkas i vidsträckt bemärkelse, eller motordrivet fordon.

Till *parkeringshus eller annan parkeringsanläggning* hänföres ej garage som är avsett uteslutande för byggherrens egna fordon (utslag 3.5 1967 på besvär av Uppsala Stads Trafik AB). Garage tillhörande bostadslägenheter är ej heller avgiftsbelagda.

Byggnad inrymmande *lagerlokal* och *utställningshall* för möbler har ansetts ej utgöra avgiftsbelagt byggnadsarbete (utslag 19.12 1967 på besvär av köpmannen Yngve Gunnar Särnby).

Vad som är att hänföra till *sporthall eller annan idrottsanläggning* har varit föremål för kammarrättens prövning ett flertal gånger. Idrottshallar byggs ofta i anslutning till skolor för att betjäna både skolan och allmänheten. Lokalerna blir

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-20 00:48:27

därvid ofta betydligt större än vad som av skolmyndigheterna ansetts behövligt för skoländamål. Om de behovsprövade lokalerna för skoländamål utgör den mindre delen av byggnaden, har byggnadsarbetet förklarats avgiftspliktigt. (se bl. a. utslag 23.10 1967 på besvär av Förslövsholms kommun). Kammarrätten har i utslag 3.10 1967 på besvär av Degeberga kommun icke ansett om- och utbyggnad av friluftsbad som avgiftsbelagt byggnadsarbete. Det framgick av utredningen att anläggningen huvudsakligen var avsedd för kommunens simundervisning och några särskilda anläggningar för sport eller idrott ej fanns. Det saknades sålunda hoppbassäng och trampolin. Däremot fanns det startpallar och markeringslinjer för simbanor men kommunen anförde att huvudsyftet var att tillfredsställa simskolans behov och att tävlingar förekom ytterst sällan. Samma utgång i ett annat mål avseende en simbassäng, som visserligen var utrustad med fasta startpallar, rep för markering av fyra simbanor och markeringslinjer på bassängens botten men som i främsta rummet var avsedd för simundervisningsändamål (utslag 8.10 1968 på besvär av Sösdala kommun). I ärenden av denna typ sker alltså en prövning av om anläggningen utrustats med sådana anordningar som krävs för idrottsutövande. Golfbanor och skidliftar är avgiftspliktiga arbeten. I utslag 19.12 1967 på besvär av Norrköpings Skidklubb har kammarrätten uttalat sig om beräkning av anläggningskostnaderna för en skidlift. Kammarrätten anförde: "Vid beräkning av anläggningskostnaderna för skidliften bör emellertid i förevarande sammanhang hänsyn tagas endast till skidliftens fasta delar samt åtgärder på marken. Med hänsyn till att installationen av elektriska ledningar och belysning i skidbacken har samband med byggnadsarbetet avseende skidliften, är installationsarbetet avgiftsbelagt". Kammarrätten förklarade att investeringsavgift skulle utgå för skidliften utom såvitt avsåg vad som av anläggningskostnaden belöpte på lös egendom. Anordnande av planbelysning på idrottsplan har av kammarrätten i utslag 31.8 1967 på besvär av Uppsala Stad hänförts till installation av elektriska anordningar och förty ej avgiftsbelagt. Av utredningen i målet framgick att arbetet omfattade bl. a. schaktning för och tillverkning av fundament för sex 22 meter höga belysningsmaster samt montering av dessa jämte schaktning och läggning av 400 meter jordkabel. En fråga, som icke synes ha avgjorts för kammarrätten, är huruvida uppförande av plasthallar för olika ändamål är att avse som avgiftspliktigt arbete. Den springande punkten vid bedömningen härav torde vara huruvida plasthallen är att anse som byggnad. En viss vägledning torde kunna ges om arbetet erfordrar byggnadslov enligt byggnadsstadgan.

Till *bostadshus avsett uteslutande för fritidsändamål* har icke hänförts stugby, som skulle drivas som hotellrörelse och till väsentlig del uthyras till konferenser, kongresser och sammanträden (utslag 29.11 1967 på besvär av Börje Hahn). Exploateringsarbeten för områden avsedda att bebyggas med fritidshus är ej avgiftspliktiga. I utslag 31.8 1967 på besvär av AB Fribohus förklarade nämligen kammarrätten att arbeten, som avsåg uteslutande anläggande av vägar, vatten- och avloppsledningar, elledningar samt resorptionsanordning ej var hänförliga till sådant byggnadsarbete, för vilket investeringsavgift utgick.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-20 00:48:27

Dispensgivningen

Den dispensgivning som ägde rum under 1967 års avgift gällde — förutom dispenser av arbetsmarknadsskäl — huvudsakligen byggen, som fyllde viktiga servicefunktioner i nya bostadsområden samt fall, då olika tvångssituationer förelåg. Avgiften inbringade under den tid den utgick endast 5 milj. kr till statsverket och kan således sägas ha medfört praktiskt taget totalstopp för icke dispenserade projekt. I syfte att skapa en smidig övergång när 1967 års avgift upphörde den 1 oktober 1968 överflyttades till Kungl. Maj:t prövningen av igångsättningstillstånd för de byggnadsarbeten som varit belagda med avgift, samt gator, vägar och skolor utan statsbidrag, om byggnadskostnaden uppgick till minst 5 milj. kr. I maj 1969 sänktes denna gräns till 3 milj. kr. I prop. 1970:101 anfördes att dispensgivningen för det närmaste halvåret med all sannolikhet skulle bli mycket restriktiv. Om någon anpassning i mera expansiv riktning skulle komma att erfordras borde det ske genom att Kungl. Maj:t medgav befrielse från investeringsavgift. Dispensgivningen hittills har också blivit mycket restriktiv. I de fall, där dispens medgivits, har det varit fråga om servicelokaler i nyanlagda bostadsområden, där sådana, framför allt livsmedelsbutiker, helt saknats. Vidare har beaktats sådana tvångssituationer, som medfört ett absolut krav på nybyggnad, t. ex. att en vägomläggning medfört att byggnaden måste rivas eller flyttas. I de fall, där Kungl. Maj:t handlägger både frågan om igångsättningstillstånd och befrielse från avgift, har en samordning skett i kanslihuset på så sätt att frågorna upptas till prövning samtidigt. De byggnadsarbeten, som därvid erhåller igångsättningstillstånd, får också då befrielse från avgift, även om ansökan därom icke gjorts.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-20 00:48:27